

Wymagania edukacyjne. Klasa 7. Biologia.

Wymagania na każdy stopień wyższy niż dopuszczający obejmują również wymagania na stopień poprzedni.

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Uczeń						
I.	Hierarchiczna budowa organizmu. Skóra					
1.	Hierarchiczna budowa organizmu człowieka	- wymienia w sposób uporządkowany elementy hierarchicznej budowy organizmu człowieka - wymienia tkanki zwierzęce - wymienia układy narządów tworzące organizm człowieka	rozpoznaje tkankę zwierzęcą na schemacie	wskazuje cechy adaptacyjne tkanek do pełnienia określonych funkcji	obserwuje pod mikroskopem i rozpoznaje tkankę zwierzęcą	wyjaśnia, w jaki sposób układy narządów współpracują ze sobą w organizmie człowieka, podaje przykłady tych układów
2.	Budowa i funkcje skóry	wymienia elementy budowy skóry	- wymienia funkcje skóry - wskazuje na modelu lub schemacie elementy budowy skóry	opisuje budowę i funkcje poszczególnych elementów skóry	- wyjaśnia związek budowy elementów skóry z pełnionymi przez nie funkcjami - wyjaśnia, w jaki sposób gruczoły potowe regulują temperaturę ciała człowieka	wyjaśnia, w jaki sposób naczynia krwionośne reagują na zimno i ciepło
3.	Choroby i higiena skóry	- wymienia przykładowe choroby skóry (czerniak, grzybice skóry) - wymienia zasady higieny skóry	- wymienia zasady profilaktyki chorób skóry - uzasadnia konieczność wizyty u lekarza w przypadku zauważenia niepokojących zmian na skórze	- opisuje przykładowe choroby skóry (czerniak, grzybice skóry) - wyjaśnia, w jaki sposób ochronić się przed czerniakiem i grzybicą skóry - wymienia choroby pasożytnicze skóry (wszawica, świerzby)	- wyjaśnia, w jaki sposób można się zarazić chorobami pasożytniczymi skóry - omawia zasady profilaktyki chorób pasożytniczych skóry	wyjaśnia związek między nadmierną ekspozycją na promieniowanie UV a ryzykiem wystąpienia choroby nowotworowej skóry

4.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–3				
II. Układ ruchu						
1.	Układ ruchu. Budowa i funkcje szkieletu	wymienia części układu ruchu, rozróżnia część czynną i część bierną	- wymienia najważniejsze funkcje szkieletu - wskazuje na modelu lub rysunku części szkieletu człowieka	- wyjaśnia różnicę między częścią czynną a częścią bierną układu ruchu - określa funkcje szkieletu kończyn z obręczami i szkieletu osiowego	podaje przykłady części szkieletu i elementu, który ochrania	wyjaśnia związek między częścią szkieletu a pełnioną funkcją
2.	Budowa i funkcje szkieletu osiowego	- wymienia funkcje szkieletu osiowego - podaje nazwy elementów szkieletu osiowego	- opisuje funkcje szkieletu osiowego - wskazuje na modelu lub schemacie elementy wchodzące w skład szkieletu osiowego	- wykazuje związek między budową a funkcją szkieletu osiowego - wymienia kości wchodzące w skład mózgowca i twarzoczaszki - wymienia odcinki kręgosłupa	- rozpoznaje kręgi piersiowy i lędźwiowy - charakteryzuje poszczególne odcinki kręgosłupa - omawia budowę klatki piersiowej oraz przedstawia jej funkcje	wskazuje różnice w budowie między kręgiem piersiowym a kręgiem lędźwiowym
3.	Szkielet kończyn i ich obręczy	- podaje nazwy obręczy - podaje funkcje szkieletu obręczy i kończyn	- opisuje połączenie kończyny ze szkieletem osiowym - wskazuje na modelu lub schemacie elementy szkieletu kończyn i ich obręczy - podaje nazwy elementów szkieletu kończyn oraz obręczy	tworzy model szkieletu ze schematów	wykazuje związek między budową kości kończyny górnej a jej funkcją	rozpoznaje wybrane modele kości i klasyfikuje je do odpowiedniego szkieletu kończyny
4.	Budowa kości	- opisuje budowę zewnętrzną i budowę wewnętrzną kości - określa funkcje kości	- rozróżnia rodzaje kości - wskazuje na schemacie / planszy lub modelu różne rodzaje kości	określa funkcje tkanki chrzęstnej i tkanki kostnej, a także ich znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania kości	wykazuje związek między właściwościami fizycznymi i chemicznymi kości a ich funkcjami	przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ składników chemicznych na właściwości kości oraz formułuje wnioski
5.	Praca mięśni szkieletowych	podaje nazwy elementów budujących mięsień szkieletowy	rozpoznaje elementy mięśnia szkieletowego na schemacie lub modelu	opisuje pracę mięśni szkieletowych z uwzględnieniem skurczu i rozkurczu	przedstawia współdziałanie układu szkieletowego i układu mięśniowego, czyli	

				●wykazuje znaczenie stawu dla wykonywania ruchu	mięśni, ścięgien, kości i stawów, w wykonywaniu ruchów	
6.	Choroby i higiena układu ruchu	●wymienia sposoby zapobiegania wadom postawy (profilaktyka)	●podaje przykłady schorzeń układu ruchu (skrzywienia kręgosłupa, płaskostopie, krzywica, osteoporoza)	●opisuje wpływ aktywności fizycznej na prawidłową budowę i funkcjonowanie układu ruchu	●wyjaśnia wpływ aktywności fizycznej na prawidłowy rozwój układu ruchu ●wyjaśnia zasady profilaktyki schorzeń układu ruchu	●podaje przyczyny schorzeń układu ruchu (relacje przyczynowo-skutkowe): płaskostopie, krzywica, osteoporoza, skrzywienie kręgosłupa i sposoby profilaktyki
7.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–6				
III.	Układ pokarmowy					
1.	Składniki pokarmowe: białka, cukry, tłuszcze	●wymienia składniki odżywcze ●podaje źródła pokarmowe białek, cukrów i tłuszczów	●wskazuje znaczenia białek, cukrów i tłuszczów dla prawidłowego funkcjonowania organizmu ●różnicuje źródła białek oraz tłuszczów	●opisuje znaczenia białek, cukrów i tłuszczów ●przedstawia wpływ białek, cukrów i tłuszczów na prawidłowe funkcjonowanie organizmu	●przedstawia wnioski z doświadczenia badającego obecność skrobi w wybranych produktach spożywczych	●przeprowadza doświadczenie badające obecność skrobi w wybranych produktach spożywczych
2.	Sole mineralne, witaminy i woda	●podaje źródła pokarmowe soli mineralnych (magnezu, wapnia, żelaza) ●wymienia źródła pokarmowe witamin (A, D, K, C, B₆ i B₁₂)	●wskazuje znaczenia witamin (A, D, K, C, B₆ i B₁₂) i soli mineralnych (magnezu, wapnia, żelaza) dla prawidłowego funkcjonowania organizmu ●wymienia funkcje wody w organizmie	●opisuje znaczenia wybranych witamin i soli mineralnych dla prawidłowego funkcjonowania organizmu	●określa potrzebę suplementacji witaminowej w uzasadnionych przypadkach	●wykazuje zależność między spożywanymi produktami a niedoborem soli mineralnych oraz witamin w organizmie
3.	Budowa układu pokarmowego	●rozpoznaje elementy budowy układu pokarmowego na schemacie / modelu / według opisu	●wymienia elementy budowy układu pokarmowego ●określa znaczenie zębów w obróbce pokarmu	●omawia funkcje poszczególnych elementów układu pokarmowego	●opisuje wpływ budowy jelita cienkiego na proces wchłaniania pokarmu	●określa związek budowy narządu układu pokarmowego z pełnioną przez niego funkcją

		●wskazuje rodzaje zębów	●wskazuje funkcje poszczególnych elementów układu pokarmowego			
4.	Trawienie pokarmu	●wskazuje miejsca trawienia pokarmu ●wymienia produkty trawienia białek, cukrów i tłuszczów ●podaje miejsce wchłaniania białek, cukrów i tłuszczów	●omawia rolę gruczołów trawiennych w procesie trawienia pokarmu ●wyjaśnia pojęcie trawienia pokarmu	●wskazuje miejsca trawienia białek ●wskazuje miejsca trawienie cukrów ●wskazuje miejsce trawienia tłuszczów ●opisuje działanie żółci	●opisuje proces emulgacji tłuszczów ●omawia doświadczenie wpływu enzymów śliny na trawienie cukrów złożonych	●przeprowadza doświadczenie badające wpływ enzymów śliny na trawienie cukrów złożonych
5.	Choroby i higiena układu pokarmowego	●wymienia zasady prawidłowego odżywiania się ●wymienia wpływ czynników (płeć, wiek, aktywność fizyczna, stan zdrowia, rodzaj wykonywanej pracy) na potrzebną ilość spożywanego pokarmu ●podaje zasady profilaktyki wybranych chorób układu pokarmowego (zatrucie pokarmowe, próchnica, rak jelita grubego, WZW typu A, B, C oraz choroba wrzodowa żołądka i dwunastnicy)	●oblicza wskaźnik BMI ●opisuje zasady higieny układu pokarmowego ●wymienia zaburzenia związane z obniżeniem masy ciała ●wymienia objawy wybranych chorób układu pokarmowego (zatrucia pokarmowego, próchnicy, raka jelita grubego, WZW typu A, B, C oraz choroby wrzodowej żołądka i dwunastnicy)	●analizuje wartość BMI przez porównanie obliczonej wartości z przyjętymi normami ●omawia zasady dobierania produktów pokarmowych z uwzględnieniem talerza zdrowego żywienia lub piramidy zdrowego żywienia i stylu życia ●przedstawia rolę błonnika pokarmowego w prawidłowym funkcjonowaniu układu pokarmowego	●przedstawia konsekwencje niewłaściwego odżywiania się ●omawia zaburzenia związane z obniżeniem masy ciała	●omawia skutki niezdrowego stylu życia
6.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–5				
IV.	Układ oddechowy					
1.	Budowa i funkcje układu oddechowego	●rozpoznaje elementy budowy układu oddechowego na schemacie	●wymienia elementy budowy układu oddechowego ●wskazuje funkcje	●opisuje funkcje poszczególnych elementów układu oddechowego	●określa rolę nagłośni ●omawia budowę płuc	●określa związek między budową a funkcją poszczególnych narządów układu

			poszczególnych elementów układu oddechowego ●omawia proces wydawania dźwięku			oddechowego
2.	Funkcja tlenu w organizmie	●podaje definicję wymiany gazowej ●podaje definicję oddychania komórkowego ●wskazuje miejsca wymiany gazowej	●przedstawia mechanizm wentylacji płuc ●wymienia substraty i produkty oddychania komórkowego	●opisuje proces wentylacji płuc ●wskazuje miejsce oddychania komórkowego ●podaje różnice między oddychaniem a wymianą gazową	●wyciąga wnioski na podstawie doświadczenia badającego obecność dwutlenku węgla oraz pary wodnej w wydychanym powietrzu ●omawia proces oddychania komórkowego ●omawia wpływ wysiłku fizycznego na częstość oddechu	●wykazuje różnice między składem powietrza wdychanego a powietrza wydychanego ●przeprowadza doświadczenie badające wpływ wysiłku fizycznego na częstość oddechu
3.	Choroby i higiena układu oddechowego	●wymienia zasady higieny układu oddechowego ●podaje przykłady chorób układu oddechowego (rak płuca, angina, gruźlica) ●wyjaśnia pojęcie profilaktyka	●porównuje palenie czynne i palenie bierne ●wymienia negatywne skutki palenia papierosów oraz zanieczyszczeń powietrza	●wyjaśnia wpływ palenia papierosów oraz zanieczyszczeń powietrza na układ oddechowy ●wymienia czynniki wywołujące raka płuca, anginę, gruźlicę	●opisuje wybrane choroby układu oddechowego (rak płuca, angina, gruźlica)	●omawia sposoby uniknięcia chorób układu oddechowego
4.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–3				
V.	Układ krążenia i odporność					
1.	Skład i funkcje krwi	●wymienia główne składniki krwi (elementy morfotyczne, osocze) ●wymienia grupy krwi w układzie ABO oraz Rh ●wyjaśnia pojęcie transfuzji krwi	●wskazuje funkcje poszczególnych elementów krwi ●wyjaśnia proces aglutynacji ●wyjaśnia pojęcie antygen ●na podstawie tabeli wskazuje uniwersalnego	●opisuje funkcje poszczególnych składników krwi ●omawia zależność między dawcą a biorcą krwi względem czynnika Rh ●opisuje proces transfuzji krwi	●omawia zależność między dawcą a biorcą krwi w układzie ABO ●podaje konsekwencje nieprawidłowej transfuzji krwi	●opisuje konflikt serologiczny i jego skutki

			dawcę i uniwersalnego biorcę krwi			
2.	Budowa układu krwionośnego	- wymienia elementy układu krwionośnego - wymienia rodzaje naczyń krwionośnych - przedstawia funkcje układu krwionośnego	wskazuje na schemacie naczynia krwionośne	omawia funkcje poszczególnych elementów układu krwionośnego	przedstawia rolę zastawek w naczyniach krwionośnych	wykazuje różnice w budowie naczyń krwionośnych
3.	Budowa i działanie serca	rozpoznaje serce i określa jego położenie w ciele człowieka	wymienia elementy budowy serca (przedsionki i komory serca)	- podaje nazwy zastawek serca i wyjaśnia ich działanie - opisuje kierunek przepływu krwi przez serce - określa wpływ różnych czynników na pracę serca	- wyjaśnia funkcje przedsionków, komór, żył i tętnic - opisuje elementy budowy serca: przedsionki, komory, zastawki, naczynia wieńcowe, z uwzględnieniem ich roli	wymienia badania wykonywane w diagnostyce chorób serca
4.	Przepływ krwi przez ciało człowieka	opisuje na schemacie drogę krwi w ciele człowieka	wskazuje miejsca wymiany gazowej podczas krążenia krwi	planuje i przeprowadza doświadczenia związane z pomiarem tętna i ciśnienia krwi	- wyjaśnia powiązanie układu oddechowego z układem krwionośnym - wyjaśnia wymianę gazową w obiegu krwi	wyjaśnia, co to jest puls i ciśnienie krwi, z przedstawieniem sposobu ich badania w praktyce
5.	Choroby i higiena układu krwionośnego	określa, że dieta i aktywność fizyczna mają wpływ na układ krwionośny	podaje przykłady chorób krwi (anemia, białaczka) i układu krwionośnego (miażdżyca, nadciśnienie tętnicze, zawał serca)	- wymienia sposoby profilaktyki wybranych chorób układu krążenia - podaje wartości prawidłowego ciśnienia krwi - przedstawia znaczenie aktywności fizycznej i prawidłowej diety we właściwym funkcjonowaniu układu krwionośnego - wskazuje czynniki zwiększające i zmniejszające ryzyko zachorowania na	- podaje przykłady właściwej i niewłaściwej diety, wpływającej na zdrowie i choroby układu krążenia - uzasadnia zależność między pracą serca a wysiłkiem fizycznym	- wyjaśnia, dlaczego okresowe wykonywanie badań kontrolnych jest ważne dla naszego zdrowia - określa przyczyny nadciśnienia tętniczego - uzasadnia konieczność okresowego wykonywania podstawowych badań kontrolnych krwi, pomiaru tętna i ciśnienia krwi

				choroby układu krwionośnego		
6.	Budowa i działanie układu limfatycznego	wskazuje układ limfatyczny jako część układu krążenia	- rozpoznaje na schemacie narządy układu limfatycznego - wymienia funkcje układu limfatycznego	- opisuje budowę i funkcje narządów układu limfatycznego - określa skład oraz funkcje limfy i płynu tkankowego	- określa zależności między układem krwionośnym a układem limfatycznym - wskazuje na powiązania krwi, limfy i płynu tkankowego	porównuje skład oraz funkcje limfy i płynu tkankowego ze składem i funkcją krwi
7.	Działanie układu odpornościowego	wyjaśnia, co to jest odporność organizmu	opisuje sposoby nabywania odporności	- rozdziela odporność naturalną i sztuczną, bierną i czynną - podaje przykłady odporności wrodzonej	- opisuje działanie surowicy i szczepionki oraz wskazuje różnicę między nimi - podaje przykłady szczepień obowiązkowych i nieobowiązkowych oraz ocenia ich znaczenie	- wyjaśnia naturalne mechanizmy odporności nabytej biernej i czynnej - uzasadnia konieczność stosowania obowiązkowych szczepień
8.	Zaburzenia pracy układu odpornościowego	- wyjaśnia pojęcie transplantacja - wymienia alergię jako zaburzenie pracy układu odpornościowego	- omawia znaczenie przeszczepów narządów w sytuacji ratowania życia ludzkiego - wyjaśnia pojęcie alergii oraz tłumaczy reakcję układu odpornościowego na alergen	- określa, czym jest AIDS i wyjaśnia wpływ tej choroby na układ odpornościowy - wyjaśnia, na czym polega transplantacja	podaje przykłady mechanizmów odporności skierowanej przeciwko konkretnemu antygenowi oraz przykłady mechanizmów, które działają ogólnie	- wyjaśnia, na czym polega zgodność tkankowa organizmu - uzasadnia potrzebę pozyskiwania narządów do transplantacji oraz deklaracji zgody na pobranie narządów po śmierci
9.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–8				
VI.	Układ moczowy					
1.	Budowa i funkcje układu moczowego	- wyjaśnia istotę procesu wydalania - wymienia substancje, które są wydalane z organizmu (mocznik, dwutlenek węgla, woda) - wymienia narządy	- wskazuje na schemacie elementy układu moczowego - wymienia funkcje układu moczowego	omawia funkcje poszczególnych elementów układu moczowego	wyjaśnia, czym jest nefron	- omawia budowę nerki - wskazuje na schemacie elementy budowy anatomicznej nerki w przekroju podłużnym

		biorące udział w wydalaniu				
2.	Choroby i higiena układu moczowego	- wymienia przykładowe choroby układu moczowego (zakażenia dróg moczowych, kamica nerkowa) - wymienia zasady higieny układu moczowego	wymienia zasady profilaktyki chorób układu moczowego	- charakteryzuje wybrane choroby układu moczowego (zakażenia dróg moczowych, kamica nerkowa) - uzasadnia konieczność badań okresowych moczu	analizuje skład i parametry moczu na przykładzie wyników przykładowych badań moczu	wyjaśnia, w jaki sposób pokarmy z wysoką zawartością soli wpływają na funkcjonowanie układu moczowego
3.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–2				
VII.	Układ nerwowy					
1.	Budowa i podział układu nerwowego	- wymienia części budujące układ nerwowy - wymienia funkcje układu nerwowego	- wskazuje na rysunku lub modelu elementy układu nerwowego - rozpoznaje na podstawie schematu lub rysunku lub pod mikroskopem tkankę nerwową	- opisuje budowę układu nerwowego - omawia różnice między ośrodkowym układem nerwowym a obwodowym układem nerwowym - omawia budowę i funkcję elementów komórki nerwowej	porównuje funkcje współczulnego układu nerwowego i przywspółczulnego układu nerwowego	wyjaśnia, w jaki sposób przepływa impuls nerwowy przez komórki nerwowe
2.	Działanie ośrodkowego układu nerwowego	- wymienia elementy budujące ośrodkowy układ nerwowy - wymienia elementy mózgowia - wymienia funkcje ośrodkowego układu nerwowego	- wymienia funkcje mózgu - wymienia funkcje mózdzku - wymienia funkcje pnia mózgu - wymienia funkcje rdzenia kręgowego - wskazuje elementy budowy ośrodkowego układu nerwowego na modelu lub rysunku	opisuje budowę i funkcje mózgowia	- wymienia płaty kory mózgowej - wskazuje na schemacie lub modelu płaty kory mózgowej - omawia funkcje płatów kory mózgowej	uzasadnia, dlaczego procesy oddychania, trawienia, pracy serca są koordynowane niezależnie od woli człowieka
3.	Funkcjonowanie obwodowego układu	- wymienia elementy budujące obwodowy układ nerwowy - wymienia funkcje	wskazuje na rysunku lub modelu elementy obwodowego układu nerwowego	wymienia przykłady odruchów warunkowych i bezwarunkowych	opisuje działanie łuku odruchowego	analizuje doświadczenie dotyczące mechanizmu działania odruchu kolanowego i formułuje

	nerwowego	obwodowego układu nerwowego ●wymienia rodzaje odruchów	●wymienia elementy łuku odruchowego ●wykonuje doświadczenie i obserwuje mechanizm działania odruchu kolanowego			wniosek z niego
4.	Choroby i higiena układu nerwowego	●wymienia skutki stresu długotrwałego ●wyjaśnia, czym jest uzależnienie ●wymienia substancje psychoaktywne	●wymienia sposoby radzenia sobie ze stresem ●wymienia skutki niedoboru snu ●wymienia zasady zdrowego zasypiania	●analizuje wpływ stresu na organizm ●wyjaśnia, jakie jest znaczenie snu dla prawidłowego funkcjonowania układu nerwowego	●wyjaśnia negatywny wpływ substancji psychoaktywnych (alkoholu, narkotyków, środków dopingujących, nikotyny i e-papierosów, dopalaczy) na funkcjonowanie układu nerwowego	●wyjaśnia negatywny wpływ nadużywania kofeiny i niektórych leków na funkcjonowanie układu nerwowego
5.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–4				
VIII	Narządy zmysłów					
1.	Zmysły i ich narządy. Smak, węch, dotyk	●wskazuje umiejscowienie receptorów zmysłu smaku, węchu i dotyku	●wyjaśnia, co to są zmysły, receptory ●uzasadnia znaczenie ostrzegawczej roli zmysłów	●planuje i przeprowadza doświadczenie sprawdzające gęstość rozmieszczenia receptorów w skórze różnych części ciała ●bada wrażliwość zmysłu smaku i węchu na podstawie instrukcji	●wyróżnia rodzaje zmysłów z określeniem ich roli w życiu człowieka ●planuje doświadczenia lokalizujące receptory zmysłu węchu i smaku	●wyjaśnia rolę narządów zmysłów w odbieraniu bodźców z otoczenia
2.	Powstawanie obrazu w oku	●rozpoznaje elementy budowy oka	●przedstawia funkcje elementów budowy oka	●wyjaśnia, jak powstaje obraz w oku ●obserwuje i wskazuje obecność tarczy nerwu wzrokowego na siatkówce oka	●analizuje budowę oka i rolę jego części w procesie widzenia	●wyjaśnia, w jaki sposób obraz obiektu powstaje na siatkówce oka oraz jego interpretację w mózgu
3.	Działanie narządu słuchu i równowagi	●rozpoznaje elementy budowy ucha	●omawia funkcje ucha ●uzasadnia konieczność higieny narządu słuchu	●przedstawia funkcje elementów ucha w odbieraniu bodźców dźwiękowych	●określa przebieg fali dźwiękowej w uchu i powstawanie wrażeń słuchowych	●wykazuje związek budowy ucha z pełnią funkcją

					●analizuje budowę oraz rolę ucha wewnętrznego jako narządu słuchu i równowagi	
4.	Choroby i higiena oka oraz ucha	●wymienia wady wzroku (krótkowzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm) ●definiuje, czym jest hałas	●omawia zasady higieny narządu wzroku ●wymienia dźwięki szkodliwe dla uszu	●omawia przyczyny powstawania wad wzroku (krótkowzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm)	●omawia sposoby korygowania wad wzroku (krótkowzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm)	●wyjaśnia wpływ hałasu na zdrowie człowieka
5.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–4				
IX. Układ hormonalny						
1.	Budowa i funkcjonowanie układu hormonalnego	●wyjaśnia, co to jest gruczoł dokrewny, hormon	●wymienia gruczoły dokrewne (przysadka mózgowa, tarczyca, trzustka, nadnercza, jądra i jajniki) i wskazuje ich lokalizację w organizmie człowieka	●przedstawia znaczenie hormonów	●wyjaśnia rolę hormonów jako chemicznych przekaźników	●wskazuje cechy wspólne oraz różnice między układem nerwowym a układem hormonalnym
2.	Rola wybranych gruczołów układu hormonalnego	●przedstawia ogólnie rolę gruczołów dokrewnych	●wymienia nazwy hormonów i podaje, przez które gruczoły dokrewne są wydzielane	●przedstawia rolę wybranych gruczołów dokrewnych	●wymienia hormony płciowe i określa ich znaczenie	●wyjaśnia antagonizm działania insuliny i glukagonu w regulacji stężenia glukozy we krwi
3.	Zaburzenia pracy układu hormonalnego	●wskazuje ogólne skutki stosowania preparatów i leków hormonalnych bez konsultacji z lekarzem	●definiuje pojęcie terapii hormonalnej	●wskazuje na specyfikę terapii hormonalnej i konieczność precyzyjnego podawania leków hormonalnych zgodnie z zaleceniami lekarskimi	●określa skutki nieprawidłowego wydzielania hormonów przez gruczoły dokrewne	●podaje skutki stosowania preparatów i leków hormonalnych bez konsultacji z lekarzem
4.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–4				
X. Układ rozrodczy						
1.	Męski układ rozrodczy	●wyjaśnia, czym jest rozmnażanie płciowe ●określa rolę męskiego	●wymienia narządy męskiego układu rozrodczego i wskazuje ich lokalizację na	●rozdziela i wskazuje na schemacie zewnętrzne i wewnętrzne męskie narządy płciowe	●określa rolę męskich zewnętrznych i wewnętrznych narządów płciowych	●określa znaczenie męskiej komórki rozrodczej w procesie zapłodnienia

		układu rozrodczego	schemacie			
2.	Żeński układ rozrodczy	określa rolę żeńskiego układu rozrodczego	wymienia narządy żeńskiego układu rozrodczego i wskazuje ich lokalizację na schemacie	rozdziela i wskazuje na schemacie zewnętrzne i wewnętrzne żeńskie narządy płciowe	określa rolę żeńskich zewnętrznych i wewnętrznych narządów płciowych	określa znaczenie żeńskiej komórki rozrodczej w procesie zapłodnienia
3.	Cykl miesięczkowy	wymienia etapy cyklu miesięczkowego kobiety	wymienia hormony związane z cyklem miesięczkowym	opisuje etapy cyklu miesięczkowego kobiety	- określa funkcję hormonów związanych z cyklem miesięczkowym - określa rolę cyklu miesięczkowego kobiety i wskazuje dni płodne na podstawie schematycznego cyklu miesięczkowego	przedstawia konsekwencje zapłodnienia, jak i jego braku dla przebiegu cyklu miesięczkowego
4.	Choroby i higiena układu rozrodczego	definiuje pojęcie choroby przenoszone drogą płciową	wymienia podstawowe zasady higieny układu rozrodczego	wymienia podstawowe zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową	- przedstawia podstawowe zasady higieny układu rozrodczego - przedstawia podstawowe zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową	uzasadnia konieczność wykonywania badań kontrolnych jako skutecznej formy profilaktyki raka piersi, szyjki macicy czy prostaty
5.	Rozwój od poczęcia do narodzin	- definiuje pojęcia: zygota, zarodek i płód - definiuje pojęcie zapłodnienia	- wymienia etapy rozwoju przedurodzeniowego człowieka - wymienia czynniki wpływające negatywnie na ciążę	- określa znaczenie i przebieg zapłodnienia - rozdziela pojęcia: zygota, zarodek i płód	charakteryzuje etapy rozwoju przedurodzeniowego człowieka	rozdziela rozwój zarodkowy i rozwój płodowy
6.	Od narodzin do starości	wyjaśnia pojęcie dojrzwania człowieka	wymienia etapy rozwoju człowieka od narodzin do śmierci	uzasadnia dojrzwanie jako etap rozwoju człowieka	charakteryzuje etapy rozwoju człowieka od narodzin do śmierci	przedstawia cechy fizycznego, psychicznego i społecznego dojrzwania człowieka
7.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–7				
XI.	Homeostaza					
1.	Organizm jako całość	przedstawia zdrowie jako stan równowagi środowiska	- definiuje pojęcie zdrowia - definiuje pojęcie choroby	wyjaśnia, dlaczego nie należy bez wyraźnej potrzeby przyjmować	określa znaczenie współdziałania narządów i układów narządów	uzasadnia, że antybiotyki i inne leki należy stosować zgodnie

		wewnętrznego organizmu oraz choroby jako zaburzenia homeostazy		leków ogólnodostępnych i suplementów	w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu ●analizuje informacje dołączane do leków	z zaleceniem lekarza (dawka, godziny przyjmowania leku i długość kuracji)
2.	Parametry życiowe zdrowego człowieka	●wymienia układ narządów, który kontroluje utrzymanie równowagi wewnętrznej organizmu	●wymienia reakcje organizmu związane z za niską temperaturą ciała ●wymienia reakcję organizmu związane z za wysoką temperaturą ciała ●wymienia reakcje organizmu związane z niedoborem wody ●wymienia reakcje organizmu związane z nadmiarem wody ●wymienia reakcje organizmu na za niskie stężenie glukozy we krwi ●wymienia reakcje organizmu na za wysokie stężenie glukozy we krwi	●opisuje rolę układu nerwowego w utrzymaniu homeostazy	●analizuje współdziałanie poszczególnych układów narządów w utrzymaniu ilości wody w organizmie na określonym poziomie ●analizuje współdziałanie poszczególnych układów narządów w utrzymaniu poziomu glukozy we krwi na określonym poziomie ●analizuje współdziałanie poszczególnych układów narządów w utrzymaniu temperatury ciała na określonym poziomie	●analizuje współdziałanie poszczególnych układów narządów w utrzymaniu wybranych parametrów środowiska wewnętrznego na określonym poziomie (temperatura, poziom glukozy we krwi, ilość wody w organizmie)
3.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–2				